

Forskellige trosmodeller¹

Pave Benedikts nye bog om Jesus af Nazareth, især dens kommentar om Mattæus-evangeliets anklager mod jøderne, er blevet hilst velkommen af mange rabbinere og jødiske intellektuelle på et tidspunkt, hvor flere af dem opfordrer deres trosfæller til at engagere sig positivt med kristendommen.

Tekst: Simon Rucker²

Sidste uge³ førte den israelske premierminister Binyamin Netanyahu an i koret af jøder, der hilste Benedikt XVI's nye bog, *Jesus of Nazareth: Holy Week*, velkommen og roste paven for hans "klarhed og mod". De dele af bogen, der blev offentliggjort op til selve udgivelsen, var udvalgt for at belyse bogens bidrag til de jødisk-kristne relationer. For mig at se er det en form for teologisk nedrustning ved at genfortolke visse passager i evangelierne, der tidligere blev brugt til at fremme antijødiske holdninger og som ifølge det 20. århundredes ortodokse jødiske teolog Eliezer Berkovits⁴ gør Det nye Testamente til "det farligste antisemitiske traktat i historien".

Intetsteds er Benedikts eksegetiske kreativitet mere evident end i hans forståelse af folkets skrig hos Mattæus, "*Lad hans blod komme over os og vore børn!*"⁵, som en slags påkaldelse af frelse snarere end et påskud for hævn. Hans arbejde med bibelske kommentarer følger den forsonings vej, der blev indledt med Den katolske Kirkes

¹ Debatindlæg fra det engelske katolske tidsskrift *The Tablet*, den 12. marts 2011

² Redaktør med judaisme som speciale på den ældste og største jødiske avis i Storbritannien, *The Jewish Chronicle*

³ Den 3. marts 2011

⁴ Rabbiner, teolog og underviser (1908-1992)

⁵ Matt 27,25

skelsættende *Nostra Aetate*⁶-erklæring, som ophævede det jødiske folks kollektive ansvar for Jesu død og hævdede, at Gud har dem ”mest kær” – noget, der siden blev understreget af Johannes Paul II under hans pilgrimstur til Israel i 2000, hvor de kristne-jødiske tilnærmelser fik deres mest synlige udtryk gennem pavens bøn ved Grædemuren i Jerusalem.

En række store amerikansk-jødiske organisationer har udsendt erklæringer, der roste pavens nye bog, mens Andrei Glotser, talsmand for Sammenslutningen af russisk-jødiske Samfund, bemærker: ”Pavens position vil spille en afgørende rolle i bekæmpelsen af antisemitismen”. Det har især begejstret jødiske iagttagere, at mens *Nostra Aetate* var en principerklæring, giver *Jesus of Nazareth* autoritative retningslinjer til lægfolket om hvordan Evangeliet skal læses i lyset af disse principper.

Det er et andet aspekt i bogen, som kun har fået lille opmærksomhed, måske fordi det ikke kom til udtryk i det offentliggjorte uddrag af bogen. Ifølge forlagets annoncering af bogen rummer den også ”markante teologiske overvejelser om hvorfor kristne ikke skal forsøge at omvende jøderne”. Noget sådan vil være vigtigt for jøder, der betragter Kirkens missionsvirksomhed som at føje yderligere spot til den skade, som tidligere tiders forfølgelse af jøder har været skyld i. Alligevel bliver det spændende at se, hvordan bogens argumenter stemmer overens med pavens kontroversielle genindførelse af den tridentinske messe og dens bønner om at omvende jøderne.

Selv om formanden for Jødernes Verdenskongres, Ronald Lauder, anerkender bogen som ”et vigtigt pejlemærke mod antisemitismen i Kirken”, mener han, at pavens budskab ikke er nok med mindre det følges op af bestræbelser på at gøre det til et officiel doktrin ”hele vejen ned i Kirken”. Ronald Lauder rejser hermed den indlysende udfordring for at opnå fremskridt i den interreligiøse dialog: hvordan nye idéer fra den Kirkens ledelse formår at sive ned på sogneniveau. Men det samme spørgsmål kan rettes til Lauder og de andre jødiske ledere: hvilke tiltag gør man for at almindelige jøder bliver klar over de ændringer i Kirkens lære, der er sket siden 2. Verdenskrig?

Så sent som i sidste måned advarede Gilles Bernheim, den ledende ortodokse rabbiner i Frankrig, om at den kristne-jødiske dialog ikke kun må være envejs og fokusere på ”hvad vi jøder tror er de kristnes fejltagelser”. Han appellerede til sine trosfæller om at se kristne i et mere positivt lys som ”rollemodeller” for troen.

Rabbiner Bernheims bemærkninger berører et bredere problem, nemlig at den interreligiøse dialog for tiden har lav prioritet i de jødiske samfund, fordi de er mere optaget og bekymret over den stigende antisemitisme og de ubarmhjertige politiske angreb på den israelske stat. Teologien spiller en sekundær rolle i ekkot af begivenhederne i Mellemøsten.

Når det drejer sig om forståelse for andre religioner, har jøderne tendens til at falde tilbage til læren om at ”alle nationers retfærdighed har andel i den kommende ver-

⁶ På dansk: ”I vor tid” – et dokument fra den 28. oktober 1965, der fritager det jødiske folk for ansvaret for Jesu død, og som fordømmer antisemitisme i alle dens former.

den”⁷: det er tilstrækkeligt at vide, at det dydige menneske kan komme i himlen uden overdrevent at skulle bekymre sig over hvilken religion, han eller hun praktiserer eller hvilke hellige skrifter man læser. Desuden er det en fremherskende ortodoks holdning, at den interreligiøse dialog kun bør beskæftige sig med sociale og etiske emner, og afholde sig fra at diskutere teologiske forskelle: mens interreligiøse studier er en del af uddannelsen hos progressive engelske rabbinere på Leo Baeck College i det nordlige London, forholder det sig ikke sådan blandt de ortodokse rabbinere.

De kristne-jødiske relationer er ”i vid udstrækning kun af interesse for et mindretal”, bemærker Jonathan Gorsky, som forelæser på Heythrop College under London universitet. ”Jødernes synspunkt er forståeligt nok meget farvet af deres historiske erfaringer”. Han mener, at man bør forsøge at konfrontere ”misforståelser omkring kristendommen blandt jøder – blandt dem, som hævder, at kristendommen er afgudsdyrkelse eller at intet har forandret sig i den kristne verden siden middelalderen”.

Edward Kessler, leder af Woolf Institute of Abrahamic Faiths i Cambridge, mener, at en vej frem for dialogen ville være at undersøge de positive værdier man har til fælles, f.eks. gennem fælles bibelstudieprogrammer. ”Selv om man er nødt til at berøre negative emner, kan man ikke bygge gode relationer på dem”, siger han.

Der har for nylig været tegn på en voksende jødisk interesse for de kristne skrifter. Den liberale rabbiner Sidney Brichtos engelske oversættelse af Det nye Testamente, som udkom posthumt sidste år, afspejler holdningen, at jøderne bør have en vis forståelse for kristendommens åndelige arv, ikke mindst på baggrund af kristendommens brede påvirkning af civilisationen.

Dr. Gorsky bemærker, at de fleste jøder har et så fjernt forhold til kristendommen, at ”det er alt for tidligt at tale om et teologisk engagement”. Den umiddelbare opgave for jøderne er at indse, at de ”har venner i Den katolske Kirke og siden se, hvad vi sammen kan tilbyde den omkringliggende verden”.

Men der findes også en erkendelse af, at dialogen bliver nødt til at handle om mere end at rette op på fortidige og nutidige forseelser. Rabbiner Marc Saperstein, der står i spidsen for Leo Baeck College, tilslutter sig rabbiner Bernheims advarsel mod at udelukkende at fokusere dialogen på de kristnes ”fejltagelser”. En sådan indfaldsvinkel, siger han, ”at erstatte de kristnes ’Jeres forfædre dræbte vor Frelser’ med ’Jeres forfædre dræbte vores forfædre’, har tendens til at skabe en slags offerrolle og selvretfærdighed blandt de kristne og en selvretfærdighed blandt jøderne – ingen af dem giver et særligt konstruktivt grundlag for indbyrdes drøftelser og samarbejde”.

⁷ Sanhedrin 105a, Talmud